

महाराष्ट्र शासनाचा २०११-१२ या वर्षाचा
अर्थसंकल्प विधानसभेला सादर करताना

श्री. अजित पवार
उपमुख्यमंत्री (वित्त)

यांनी बुधवार, दिनांक २३ मार्च २०११ रोजी
केलेले भाषण

भाग दुसरा

अध्यक्ष महोदय,

मी आता अर्थसंकल्पाचा भाग-२ सभागृहापुढे सादर करीत आहे.

विक्रीकर महसुलाचा आढावा.

१. या आर्थिक वर्षाच्या सुरुवातीला आर्थिक मंदीचे सावट दूर होत असल्याची चिन्हे दिसत होती. यावर आधारित या वर्षाकरीता विक्रीकर संकलनाचे उद्दिष्ट नवत रु.३५,९८६ कोटी ठरविण्यात आले होते. तथापि वर्षातील कर संकलनाचा कल पहाता सुधारित अंदाज रुपये ४०४१५ कोटी एवढे निश्चित केले आहे.

व्यापाऱ्यांसाठी ई-सेवा.

२. महाराष्ट्राचा विक्रीकर विभाग हा ई-सेवा देण्यामध्ये देशात आघाडीवर आहे.

सन २०११-१२ या वर्षी राज्याने केंद्रीय विक्रीकर कायद्याखाली “ सी ” व “ एफ ” नमुने इलेक्ट्रॉनिक स्वरूपात देण्याचे व यांच्या पडताळणीकरीता टीनक्सीजचा (TINXSYS) वापर करण्याचे प्रस्तावित केले आहे. तसेच माहितीचे जलद गतीने विश्लेषण करण्याकरिता बिझिनेस इंटेलिजन्स टूल्स व डेटा वेअरहाऊसचा वापर करण्याचे प्रस्तावित आहे. या सर्व सुधारणांमुळे महसूल संकलनावर निश्चित चांगला परिणाम दिसून येईल.

मूल्यवर्धित कर कायद्यात कार्यपध्दती विषयी व इतर सुधारणा.

३. विक्रीकर कायद्यात काही कार्यपध्दती विषयक व इतर दुरुस्त्या प्रस्तावित केल्या आहेत. यामध्ये सुधारित विवरणपत्र संबंधित तरतूदी, स्वेच्छा नोंदणीकरीता आगाऊ कर भरणाएवजी अनामत, विक्रीकराखाली देण्यात येणाऱ्या परताव्याच्या कालावधीमध्ये बदल, आंतर-राज्य विक्री करणाऱ्या व्यापाऱ्यांनी परताव्याकरीता करावयाच्या अर्जाच्या तरतूदीमध्ये

बदल, कलम ५३ च्या प्रयोजनार्थ निर्यातदारांची व्याख्या करण्याची तरतूद, तसेच जाणीवपूर्वक परिपूर्ण लेखापरिक्षण अहवाल सादर न करणाऱ्यांवर शास्ती संबंधी तरतूदी तसेच काही तांत्रिक दुरुस्त्या प्रस्तावित केल्या आहेत.

हवाला
व्यापाऱ्यां
विरुद्ध कडक
कारवाई.

४. बाजारात काही व्यापारी कर चोरीच्या उद्देशाने प्रत्यक्ष मालाची विक्री न करताच खोटी बिजके देतात अथवा सादर करतात. प्रत्यक्ष मालाची विक्री वा खरेदी न करता फक्त बिजक देण्याचा अथवा घेण्याचा व त्याद्वारे खोटे दावे दाखल करण्याचा अपराध सिध्द झाल्यास त्यासाठी सध्याच्या लागू असलेल्या शिक्षेत वाढ करून कमीत कमी ३ वर्षांची पण जी २ वर्षांपर्यंत असू शकेल अशी तरतूद प्रस्तावित करित आहे.

ऊस खरेदीकर
वसूल
करण्याच्या
पध्दतीत बदल.

५. ऊस खरेदीकर हा साखर कारखान्यांकडून गाळप हंगामात देय असल्यामुळे खेळते भांडवल म्हणून उभारलेल्या कर्जातून अनेकवेळा कर घ्यावा लागतो. ऊस खरेदीकराची वसूली ही पूर्णपणे हंगामांतच न करता, दर महिन्याला होणाऱ्या साखर विक्रीतून प्रति किलो विहित रकमेप्रमाणे करण्याचे प्रस्तावित करित आहे. सप्टेंबर अखेरच्या शेवटच्या विवरणपत्रात उर्वरित रकम भरून घेण्यात येईल किंवा परतावा असल्यास तो कारखान्यास परत करण्यात येईल. या अनुषंगाने ऊस खरेदीकर कायद्यात काही सुधारणा प्रस्तावित आहेत.

मला आशा आहे की हया पध्दतीमुळे ऊस खरेदीकराची वसूली सुलभ होईल.

आजारी
साखर
कारखाने.

६. राज्यात अनेक साखर कारखाने सध्या बंद अथवा आजारी आहेत. आशा आजारी उद्योगांकडून करांची वसूली करणे कठीण होते. अनेकदा आशा कारखान्यांवर असलेल्या कर व त्यावरील व्याज व दंड यांच्या थकबाकीमुळे या कारखान्यांचा पुनरुज्जीवन कार्यक्रम तयार करणे

अडचणीचे होते. या अडचणीतून मार्ग काढण्यासाठी मी सभागृहासमोर एक योजना प्रस्तावित करित आहे. ज्या कारखान्यांचे नवतः मूल्य उणे झाले आहे व ज्या कारखान्यांनी मागील तीन वर्षात ऊसाचे गाळप केलेले नाही असे आजारी साखर कारखाने या योजनेखाली येऊ शकतील. पुनरुज्जीवन कार्यक्रमान्तर्गत कारखान्याकडे असलेली विक्रीकर व ऊस खरेदीकराची थकित मूळ रक्कम एक रकमी भरली गेली तर त्यावर आकारलेले दंड व व्याजाची रक्कम माफ करण्याचे प्रस्तावित करित आहे. यामुळे आजारी साखर कारखान्याकडे असलेली थकीत कर रक्कमही वसूल होईल. ही योजना दि.१ एप्रिल २०११ पासून १ वर्षाकरिता लागू राहील.

अध्यक्ष महोदय, मी आता माझे काही कर विषयक प्रस्ताव सभागृहापुढे सादर करित आहे.

१२.५ टक्के या
कराच्या वरच्या
पातळीच्या
दरात सरसकट
वाढ नाही.

७. मागील वर्षी अनेक राज्यांनी विक्रीकराच्या वरच्या पातळीचा दर १२.५ टक्के वरून सरसकट १३.५ टक्के अथवा १५ टक्के पर्यंत नेला. महाराष्ट्राने १२.५ टक्क्याचा दर वाढवलेला नाही. तरीसुद्धा राज्याच्या विक्रीकर महसूलात विक्रमी वाढ झालेली आहे. अध्यक्ष महोदय, मला सांगण्यास आनंद होतो की, या वर्षीही १२.५ टक्के या वरच्या पातळीच्या दरात वाढ प्रस्तावित केलेली नाही.

जीवनावश्यक
वस्तूच्या
करमाफीस
मुदतवाढ.

८. तांदुळ, गहू, डाळी व त्यांचे पीठ, हळद, मिर्ची, चिंच, गूळ, नारळ, धणे, मेथी, सुवा, पापड, ओला खजूर, सोलापूरी चादर व टोंवेल या वस्तूवर राज्यात विक्रीकरातून ३१ मार्च २०११ पर्यंत सूट देण्यात आली आहे. राज्यांच्या वित्त मंत्र्यांच्या शक्ती प्रदत्त समितीने यावर ५ टक्के कराची शिफारस केली आहे. परंतु या सर्वसामान्यांच्या गरजेच्या वस्तू असल्यामुळे ही करमाफी ३१ मार्च २०१२ पर्यंत चालू राहील असे मी घोषित करतो. तसेच घस्युती गॅस (एल.पी.जी.) या वर्षीही करमुक्तच ठेवण्यात आला आहे.

या वर्षीच्या केंद्र शासनाच्या अर्थसंकल्पात केंद्रीय अतिरिक्त उत्पादन शुल्क कायद्यात प्रस्तावित केलेल्या बदलामुळे कापड व साखरेवर विक्रीकराची आकारणी होऊ शकते. तथापि या वस्तुंना करमुक्त ठेवण्याच्या निर्णय घेतला आहे.

त्याचप्रमाणे चहावर दिनांक ३१ मार्च २०११ पर्यंत चालू असलेल्या ५ टक्के सवलतीच्या करदरास ३१ मार्च २०१२ पर्यंत मुदतवाढ देण्यात येत आहे.

एटीएफच्या सवलतीच्या दरात मुदतवाढ. १. राज्यात मुंबई, पुणे व्यतिरिक्त हवाई वाहतुकीला प्रोत्साहन देण्याकरीता या जिल्हयांव्यतिरिक्त राज्यात इतर ठिकाणी विमान इंधनावरील कराचा दर ४ टक्के ठेवण्यात आला होता. ही मुदत ३१ मार्च २०११ रोजी संपते, त्याला एक वर्षाकरिता म्हणजेच ३१ मार्च २०१२ पर्यंत मुदतवाढ देण्यात येत आहे.

पूर्वरचित घरगुती बायोगॅस यंत्रावर करमाफी. १०. अपारंपारीक ऊर्जा स्रोतांना प्रोत्साहन देण्याकरीता राज्याने यावरील कराचा दर शून्य अथवा ५ टक्के ठेवलेला आहे. बायोगॅस हे अपारंपारीक ऊर्जेसाठी ग्रामीण भागात वापरले जाणारे महत्वाचे साधन आहे. यामुळे पर्यावरणाचेही संरक्षण होते. याला अधिक प्रोत्साहन देण्याकरीता पूर्वरचित घरगुती वापराच्या बायोगॅस यंत्रावर पूर्ण कर माफ करण्याची घोषणा करित आहे.

चित्रपटाच्या कॉपीराईटवर करमाफी. ११. अध्यक्ष महोदय, मुंबई हे भारतीय सिनेसुष्टीचे माहेर आहे. याचे सर्व स्तरातील लोकांना आकर्षण आहे. हा उद्योग राज्यात मोठ्या प्रमाणात रोजगार निर्मिती करणारा आहे. यामुळे कुशल, अकुशल कामगार तसेच तंत्रज्ञ अशा सर्व स्तरातील लोकांना रोजगाराची संधी प्राप्त होते. येथूनच या उद्योगाने आपली जगात बॉलीवुड म्हणून ओळख निर्माण केली आहे.

चित्रपटांच्या कॉपीराईट हस्तांतरणावर मूल्यवर्धित कर आकारण्यात येतो. चित्रपट निर्मिती होणाऱ्या अनेक राज्यात यावर कर आकारण्यात येत नाही. हा उद्योग इथेच पुढेही वृद्धिंगत व्हावा व रोजगारात भर पडावी यादृष्टीने चित्रपटगृहात होणाऱ्या प्रदर्शनासंबंधी चित्रपटाच्या कॉपीराईट हस्तांतरणाला करमुक्त करण्याचे प्रस्तावित करीत आहे. यामुळे चित्रपट सुष्टीला निश्चित मोठी मदत मिळेल.

वडापाव वर १२. उपहारगृहात विकल्या जाणाऱ्या वडापाव वर १२.५ टक्के कर कराचा दर १२.५ लागतो. वडापाव हे महाराष्ट्रात सर्वसामान्य माणसांचे आवडते खाद्य आहे. तरी यामुळे उपहारगृहात विकल्या जाणाऱ्या वडापाव वरील कर १२.५ टक्के वरून कमी करून ५ टक्के करण्याचे प्रस्तावित आहे.

राळ कर मुक्त. १३. धूप, लोबान, अगर्बत्ती यावर कराचा दर शून्य टक्के आहे. राळचा उपयोगही धूप व लोबान सारखाच होत असल्यामुळे राळ करमुक्त करण्याचे प्रस्तावित आहे.

सुका मेव्यावर १४. मागील वर्षी मनुका व बेदाणे करमुक्त करण्यात आले होते. इतर सुका मेव्यावर १२.५ टक्के कर आकारण्यात आला होता. परंतु त्यासोबतच राज्यात उत्पादित व प्रक्रिया केलेल्या काजूवर सवलत योजना जाहीर करण्यात आली होती. अध्यक्ष महोदय, या व्यवसायात मोठ्या प्रमाणात राज्यात रोजगार उपलब्ध होतो. शेजारच्या काही राज्यात सुका मेव्यावर कराचा दर ५ टक्के आहे. त्यामुळे हा व्यवसाय इतर राज्यात स्थलांतरित होण्याची व रोजगारावर विपरित परिणाम होण्याची शक्यता लक्षात घेता इतर सुका मेव्यावर (मनुका, बेदाणे व काजू व्यतिरिक्त) कराचा दर ५ टक्के करण्याचे प्रस्तावित करीत आहे.

बेकरीच्या १५. सध्या लहान बेकरी व्यवसायाकरिता आपसमेळ योजनेखाली आपसमेळ योजनेत उलाढालीची मर्यादा रु.३० लाख अशी आहे. वाढलेल्या किंमती लक्षात घेता उलाढालीची मर्यादा रु.३० लाख वरून रु.५० लाख करण्यात येत मर्यादित वाढ. आहे. यामुळे लहान बेकरी व्यवसायिकांना मदत होईल.

किरकोळ व्यापाऱ्यांसाठी आपसमेळ १६. किरकोळ व्यापाऱ्यांकरिता असलेल्या आपसमेळ योजनेत ५० टक्के पेक्षा जास्त विक्री ४ टक्के दराची असावी असा उल्लेख आहे. सर्वसाधारण आधारभूत कर ५ टक्के झाल्यामुळे त्यात ४ टक्के ऐवजी ५ टक्के हा बदल करण्यात येत आहे. यामुळे किरकोळ व्यापाऱ्यांना ५ टक्के दराच्या आपसमेळ योजनेचा लाभ घेता येईल.

खादी ग्रामोद्योग प्रमाणित साबण उद्योगाला व्याज व दंड माफी. १७. मागील वर्षाच्या अर्थसंकल्पात खादी ग्रामोद्योग प्रमाणित हस्तनिर्मित साबणाला दि.१ एप्रिल २०१० पासून पुढे करमुक्त करण्यात आले होते. हा उद्योग लहान असून ग्रामीण भागात प्रत्यक्ष रोजगार निर्मिती करणारा आहे. खादी ग्रामोद्योग प्रमाणित साबण उद्योगाच्या अडचणी लक्षात घेऊन दि.१ एप्रिल २००५ ते दि.३१ मार्च २०१० या कालावधीकरिता वार्षिक रुपये २० लक्ष पर्यंतच्या उलाढालीच्या करावर देय असलेले व्याज व दंड माफ करण्याचे प्रस्तावित आहे. मात्र याकरिता सदर उद्योगाने या कालावधीच्या देय असलेल्या कराची संपूर्ण रक्कम दि.३० सप्टेंबर २०११ पर्यंत भरणे आवश्यक असेल.

राज्यात विविध योजना कार्यान्वित करण्याकरिता निधीची आवश्यकता असते. विक्रीकर, राज्य उत्पादन शुल्क व मुद्रांक शुल्क हे राज्याच्या महसूलाचे महत्वाचे घटक आहेत. राज्याच्या आर्थिक गरजा काही प्रमाणात पूर्ण करण्याकरिता या करांच्या माध्यमातून मी काही करवाढीचे प्रस्ताव सभागृहासमोर सादर करित आहे.

घोषित १८. नुकत्याच सादर झालेल्या केंद्र शासनाच्या अर्थसंकल्पात केंद्रिय
मालावर कर ४ टक्केवरून ५ टक्के करण्यात आली आहे. यामुळे ज्या घोषित वस्तुंवर विक्रीकर यापूर्वी
५ टक्के करण्यात आली आहे. यामुळे ज्या घोषित वस्तुंवर विक्रीकर यापूर्वी
४ टक्के होता तो ५ टक्के करण्याचा प्रस्ताव सादर करित आहे. हे दर
तत्संबंधी अधिसूचनेत उल्लेख केलेल्या तारखेपासून लागू होतील.

घाईन १९. मघावर सध्या मूल्यवर्धित कराचा दर २५ टक्के आहे. हा कर
व्यतिरिक्त मघावरील कर प्रत्येक टप्प्यावर वजावटीसह आकारण्यात येतो. कराचा भार न वाढवता
कर संकलन अधिक प्रभावीपणे होण्यासाठी राज्यात पहिल्या टप्प्यावरच
(उत्पादक किंवा आयातदार) प्रत्यक्ष विक्री किंमतीवर ५० टक्के, परंतु जे
उत्पादन शुल्क विभागाद्वारा निश्चित मूल्यवर्धित कराव्यतिरिक्त किरकोळ
विक्रीच्या कमाल किंमतीच्या (MRP) २५ टक्के पेक्षा अधिक असणार
नाही इतका कर आकारण्यात येईल. मद्य उत्पादकांना वजावट अनुज्ञेय
असेल.

चार व वरच्या तारांकित हॉटेलमध्ये प्रत्यक्ष विक्री किंमतीवर २० टक्के
कर आकारण्यात येईल. इतर बार व रेस्टॉरंट मधील मद्य विक्रीसाठी ५
टक्के दराने कर आकारणी होईल. यांना मद्य खरेदीवर कराची वजावट
मिळणार नाही.

कार्बयुक्त २०. काही राज्यांमध्ये शीतपेयांवर कराचा दर २० टक्के आहे. याच
शीतपेये. धर्तीवर कार्बयुक्त शीतपेयांवरील कराचा दर १२.५ टक्के वरून २० टक्के
करण्याची घोषणा करित आहे.

कार्यक्रमांच्या दूरदर्शन प्रसारण हक्काच्या विक्रीवर कर. २१. प्रसार माध्यमांना विकले जाणारे विविध कार्यक्रमांचे हक्क यांची उलाढाल मोठ्या प्रमाणात आहे व यांची उलाढाल बघता महसूलाच्या दृष्टीने हे महत्वाचे क्षेत्र आहे. विविध करमणूक किंवा खेळासारख्या कार्यक्रमांच्या दूरदर्शन प्रसारणाचे हक्क यांना अमूर्त वस्तूंच्या यादीमध्ये समाविष्ट करण्याचे मी प्रस्तावित करीत आहे. यावर ५ टक्के विक्रीकर आकारण्यात येईल.

गॉगल्स. २२. गॉगल्सचा वापर हा सर्वसामान्य चष्यासारखा दृष्टीदोषाकरिता होत नाही. त्यामुळे गॉगल्सवर कराचा दर १२.५ टक्के करण्याचे प्रस्तावित करीत आहे.

वीजनिर्मिती, पारेषण, वितरण, टेलिकॉम, रेल्वे, संरक्षण इत्यादींच्या खरेदीवर सवलतीचा दर ४ टक्के वरून ५ टक्के केल्यामुळे हा सवलतीचा दरही ५ टक्के करण्याचे प्रस्तावित आहे.

देशी, विदेशी मद्याच्या व बिअरच्या उत्पादन शुल्काच्या व मद्य तसेच बिअरच्या उत्पादन शुल्काच्या व मूल्यवर्धित कराव्यतिरिक्त येणाऱ्या किरकोळ विक्रीच्या कमाल किंमतीच्या सूत्रात व उत्पादन शुल्काच्या न्यूनतम दरात बदल करण्याचा निर्णय घेण्यात आला आहे. त्यामध्ये प्रामुख्याने मद्याचा उत्पादन शुल्काचा न्यूनतम दर वाढवून, रु.९५/- प्रति पूफ लिटर देशी मद्यासाठी, रु.२४०/- प्रति पूफ लिटर विदेशी मद्यासाठी, रु.३३/- प्रति बल्क लिटर सौम्य बिअरसाठी व रु.४२/- प्रति बल्क लिटर किण्वित बिअरसाठी करण्यात येत आहे. त्याअनुषंगाने अधिसूचना लवकरच निर्गमित करण्यात येत आहेत. त्यामुळे शासनाच्या महसूलात भरीव वाढ होणार असून सदर वाढ ही सन २०१३-१२ चे अर्थसंकल्पीय अंदाजात अंतर्भूत केली आहे.

मुद्रांक शुल्क
कायद्यात
सुधारणा.

२५. आता मी मुंबई मुद्रांक अधिनियम १९५८ मध्ये काही सुधारणा सभागृहासमोर मांडत आहे.

शेअर व
भांडवली
बाजारासंबंधी
मुद्रांक शुल्कात
सुधारणा.

२६. भांडवली बाजारात भाग भांडवल रोखेसंबंधी व वस्तुंच्या वायदेबाजारात अनेक प्रकारचे व्यवहार होतात, त्यामध्ये रोखे व्यवहार, वायदा व्यवहार, ग्राहकांसाठी केलेले खरेदी विक्रीचे व्यवहार, स्वतःच्या कंपनीच्या नावे केलेले खरेदी विक्री व्यवहार अशा अनेक प्रकारच्या व्यवहारांवर वेगवेगळ्या दराने मुद्रांक शुल्क आकारले जाते. त्यामुळे मुद्रांक शुल्क आकारणीचे काम क्लिष्ट होते. आता या सर्व प्रकारच्या व्यवहारांसाठी एकाच ०.००५ टक्के या दराने मुद्रांक शुल्क आकारण्याचे प्रस्तावित करीत आहे. यामुळे कर आकारणी सुटसुटीत होईल.

भाडे
हस्तांतरणावर
बाजार
मुल्याप्रमाणे
मुद्रांक शुल्क.

२७. मुंबई मधील अत्यंत मोव्याच्या ठिकाणी दिर्घकाळ असलेले भाडे तत्वावरील घरांचे फार मोठ्या प्रमाणात व्यवहार होतात. सदर व्यवहार हे बाजार मूल्यावर आधारित असून प्रत्यक्षात दस्तामध्ये ते मूल्य न घेताच दस्त नोंदविले जातात असे निदर्शनास आले आहे. अशा दस्तांवर योग्य तो मुद्रांक शुल्क आकारण्यासाठी सदर प्रकारचे हस्तांतरणावर बाजारमूल्य आधारित पूर्ण मुद्रांक शुल्क आकारले जाईल असे प्रस्तावित करीत आहे.

अध्यक्ष महोदय, करविषयक प्रस्ताव सादर करताना राज्याच्या विविध योजनांसाठी लागणाऱ्या अतिरिक्त महसूलाची गरज व करवाढी संबंधी मर्यादा लक्षात घेऊन सर्वसामान्य नागरिकांवर कराचा अतिरिक्त बोजा न टाकता संतुलन राखण्याचा प्रयत्न केला आहे. या कर प्रस्तावांद्वारे सुमारे रु.१००० कोटींचा अतिरिक्त महसूल प्राप्त होईल असा अंदाज आहे, यास सभागृहातील सन्माननीय सदस्यांचा पाठिंबा मिळेल याची मला खात्री आहे.

जय हिंद, जय महाराष्ट्र !

